

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 105
אלול תשע"ו

מוקד העירוב השכונתי
בני ברק
054-84-83-320

השלמת עירוב שכונתי חדש

בשבוע זה זכינו בס"ד שעובדי "מוקד העירוב" השלימו עירוב שכונתי חדש במרכז העיר "נתניה", ברחובות גבע - אצל, עם חלק מרחוב פתח תקוה, ושאר הרחובות שבניהם, עד גבול כביש החוף. העירוב כולל שטח גדול מאוד, ובו גרים כמה עשרות משפחות של אברכים.

העירוב הזה לא נעשה ביום אחד וגם לא בחודש אחד. למרות שהקמת העירוב נעשתה תוך זמן קצר, ההכנות והתכנון שלו ארכו זמן רב. לפני כשנה החלו האברכים באיסוף התרומות להקמתו, עד שהגיעו לרוב הסכום הנדרש. לפני כמה חודשים הזמינו את מוקד העירוב לתכנן את העירוב, ולבדוק היכן יש אפשרות להעמיד את עמודי העירוב של צורות הפתח, ובאיזה מקומות אפשר להשתמש בגדרות של חצרות ובקיר האקוסטי. לאחר השלמת התכנית, ביקשו לשנות כדי להכניס עוד כמה רחובות, שוב הגיע מוקד העירוב ובדק את האפשרויות, לאחר זמן הגיעו למסקנה ובהחלט אחת מהאפשרויות, ואישרו את התחלת עשיית העירוב. במהלך העבודות שוב נתקעו בספק הלכתי שכולל גם ענין פרקטי שאכמ"ל, המתניו כמה ימים עד שהנוענים בדבר החליטו, ושוב באו העובדים והשלימו את העירוב.

קשיים רבים בהקמת עירוב שכונתי, וההצלחה בס"ד

הקמת עירוב חדש, הוא דבר מורכב ומתמשך, ובהרבה מקרים האברכים חושבים להתיאש לאור הקשיים של התכנון, ובקשת רשות שכנים, איסוף כספים ופיקוח הלכתי. בדברים אלו אנו באים לתוך ולסייע ביד כל העוסקים, וללמוד מתוך הניסיון, שגם במקומות שלא היה נראה סיכוי, וגם במקרים שנתקעו, לקח קצת זמן עד שהמשיכו, ובסוף הצליחו בס"ד להשלים את העירוב.

פעמים רבות יש תלונות המעכבות את עשיית העירוב, והצוות של מוקד העירוב כבר הגיל בהם ומשתדל לרצות את התושבים, ופעמים רבות משנים קצת את התכנית, בתוך כדי ההתקנה, מכיוון העירובים שכונתיים הם בתוך העיר וסמוכים לחצרות, כמעט שאין יום של עבודה ללא תלונה.

בימי בין הזמנים נסעו עובדי מוקד העירוב לשפץ עירוב שכונתי באחת הערים שאינן חרדיות, בתוך כדי שעבודו בהתקנת הלחיים, עצרו אותם בפתאומיות ארבעה נידות של פיקוח עירוני, ושיטור עירוני, על התקנה שאינה חוקית בשטח העיר. צוות מוקד העירוב נערכו מראש לתלונה כזו, ולקחו מראש אישור ממשרדי העיריה, ולאחר משה ומתן ארוך כחצי שעה השתחררו בס"ד ללא קנס, אך העבודות כבר לא המשיכו באותו יום. ולבסוף התברר שחשדו אותם בהתקנה אחרת שנעשתה במקום סמוך ללא אישור, והיא גרמה חשד על התקנת העירוב. בס"ד יצאו בנוק קטן יחסית. ועומדים כעת להמשיך בהשלמת עירוב זה.

בימים אלה עומדים לפני צוות מוקד העירוב לבנות ולהשלים שלשה עירובים שכונתיים באזורים מתחרדים [שעדיין אינם מסודרים מצד שכירות רשות של מחללי שבת], ועוד שני עירובים שכונתיים בשכונות חרדיות, [אחד מהם לחלק ולהפריד מקום שיש בו מחללי שבת]. אנו מתפללים ומקיים שההתעוררות הגדולה לעירובים שכונתיים, תמשיך ותגדל בעז"ה גם בשנה הבעל"ט, ונוכח להמשיך לזכות את הרבים גם בלימוד הלכות עירובין, בגליונות ובשיעורים ועוד, וגם בקיום ההלכות המעשיות, בהוראות הלכתיות ובמענה הטלפוני, והקמת עירובים כשרים ומהודרים.

גם בעירובים שכונתיים יש שנדחקים להקל

במסגרת בדיקת העירובים השכונתיים ברחבי ארץ הקודש, הגיע הבודק של "מוקד העירוב", לאחת הערים בצפון, שנעשור השנים האחרונות מתמקמת שם קהילת חרדית גדולה, המונה כיום עשרות משפחות אברכים, עם מוסדות וכוללים,

ומשקיעים הרבה בהתפתחות הקהילה, וגם בענין העירוב הם השקיעו הרבה מאמצים, לתקן אותו כראוי למשפחות הקהילה. מפני חוסר התקציב, הם הלכו בשלבים איטיים, ועדיין הם באמצע המלאכה. בהתחלה הם הצטרפו לבודק העירוב של העיר, וסייעו לו לתקן את הגבול העירוני באזור של השכונה. כמו כן הביאו ת"ח שיאמרו האם הוא עשה כהלכה, והוסיפו לחלק את אזור השכונה משאר חלקי העיר.

בשלב שני הזמינו את מוקד העירוב לתכנן כיצד להפריד את השכונה מהכביש הראשי שעובר בעיר, שהוא כביש בין עירוני מרכזי (כביש 65), ויש בו חשש איסור רשות הרבים יותר חמור, [שגם לדעות שצריך שישים ריבוא, כתב הרמב"ן והובא בביאור הלכה (סי' שמ"ה ס"ז) שדרך מעיר לעיר נחשבת מסורה לשישים ריבוא]. וכעת הם מתכוננים לקראת השלב הבא, להיפרד יותר מהעירוב העירוני.

הבדק שאל את האחראי באותה שכונה, מה הוא אומר כיום על כשרות העירוב, לאחר ההשקעה המרובה שמשקיע בבדיקתו ותיקונו מידי יום שיש. אמר האחראי ע"פ ההנחיות שקיבל מרבני השכונה, העירוב עדיין אינו כשר לכתחילה, ובעיקר מצד הבעיה של הגויים והמומרים הגרים ביניהם.

ולכן הוסיף האחראי ואמר שהוא מתפלא על המשפחות שבאו בבין הזמנים וטלטלו בעירוב הזה, בשלמא מי שגר כאן כל השנה, ובלי לסמוך על העירוב, האשה לא תצא מהבית בשבתות, מוכרח לסמוך על קולות, באופן שהרבנים מתירים לסמוך עליהם בעת הצורך, אבל אדם שבא בשביל נפש, מי התיר לו להקל סתם, שיחזור לביתו לשבת ויבוא בימי החול.

הבדק של המוקד הצדיק את ההסתכלות שלו, אך האחראי לא הסתפק בזה, ושאל את הבדק מה יש לו לומר על אותם אנשים, שמקילים לטלטל במקומות הנופש, בעירובים שאינם בדרגה שהם רגילים בה. והנה הטענה נכונה, אלא שאנשים רבים אינם שמים לב להבדל, וסבורים שאם יש עירוב במקום שגרות משפחות חרדיות, מסתמא הוא ברמה הטובה הנצרכת. האחראים והאנשים שעוסקים בעירובים, יודעים שיש הבדל גדול, ולא כל דבר שאפשר לעשות בשכונה חרדית, ניתן לעשות בשכונה מתחרדת, או מעורבת [וכל שכן בישובים]. ובכל זאת כממשך הזמן משקיעים יותר ויותר, ובעז"ה גם במקומות כאלו יגיעו לרמה טובה ומהודרת.

גוי נתלה על צוה"פ ועיקם אותה

במהלך הסיוור הראה האחראי לבדק מקום מסוים שהתעוררה לו שאלה בכשרות צורת פתח. באחד המעברים עשו צורת הפתח מברזל, ואחד מהגויים הגרים באזור הבין שניתן לעשות עם זה התעמלות. הוא נאחו בידיו בקנה העליון, עלה ויורד, עם כל משקלו הכבד. תוך זמן קצר הוא הבין שלא כדאי לו להמשיך במעשה זה, כי עוד מעט הברזל יפול יחד איתו. לאחר מעשה הגיע האחראי וראה שהברזל התעקם כלפי מטה, והוא שוקע מראשי העמודים. שאל האחראי האם צורת הפתח במצב כזה עדיין כשרה, או שאינה כשרה.

הברזל העליון שוקע כלפי מטה

והנה המושב"ב דיבר בנושא דומה לזה, כאשר עושים את העירוב מחוטים הקשורים מעל ראשי העמודים, והביא

(בסי' שס"ב שעה"צ ס"ק נ"ו) את דברי המשכנות יעקב, שאם החבל אינו מתוח בחזקה, ונכפף למטה בעיגול, יש ליהור לתקנו. והחזו"א (סי' ע" סק"י) נוקט שבמצב שהחוט נכפף למטה מראשי העמודים הוא פסול, מפני שיוצא שהאמצע של החוט אינו בקו יחסי מעל ראש העמוד, אלא בגובה צידי העמודים, ויש לו דין צוה"פ מן הצד. ולמרות שראש החוט ישוב מעל העמוד, מ"מ האמצע ג"כ צריך להיות בגובה שמעל ראש העמוד. לפי דין זה, הוא הדין במקרה שהברזל נכפף, ואין הבדל בין צורת הפתח עם חוט, לצורת הפתח מברזל, בשניהם יש לקנה העליון דין משקוף, והוא צריך להיות מעל גובה ראש העמוד. וא"כ במצב כזה, המשנ"ב מפקפק בכשרות צורת הפתח, והחזו"א פוסל את צורת הפתח, ובודאי שצריך לתקן אותה.

שליט"א, תמה שם על הסברה לפסול את התחנת, וי"ל שסברתו כי אחרי שהתחנת פוסלת את העליונה, הרי אין צוה"פ עליונה שתחלק ותפסול עוד, וכיון שהתחנת שלימה ואין בתוכה כלום, אמרין שהיא צוה"פ שמחלקת את העליונה, ולא להיפך. ועיין.

לפי דין זה יוצא, שבמקרה הנ"ל שצורת הפתח של העירוב נמצאת מתחת הברזלים שיוצרים צוה"פ, הוא המקרה שמרן החזו"א אמר ששתיהן פסולות, ומרן הגר"ח ק שאל על סברתו. ולמעשה הוראת הרבנים לנקוט כדברי מרן החזו"א ולהחמיר ששתי הצוה"פ פסולות. וא"כ לכאן יש צורך לתקן צוה"פ אחרת לעירוב.

צוה"פ שנעשתה למטרה אחרת

אולם המשיב במקד העירוב אמר לאחראי, שיש לו כאן טעם אחר להקל, לפחות בצירוף הנידון הנ"ל. דהנה הברזלים שנעשו לצורך העמדת הסוכה, לא נעשו לשם פתח, אלא לצורך בנין, ומקרה זה נקרא בפוסקים בהלכות מזוזה, שער שנעשה "לחיווך תקרה", ולהלכה פתח כזה אינו מחייב במזוזה. ובהלכות עירובין דין זה נקרא בפוסקים "צורת הפתח שנעשתה מאלה", כלומר שלא נעשתה לשם צוה"פ, והאריכו בזה האחרונים לגבי הנידון האם אפשר להשתמש בעמודי הטלגרף (הטלפון) לצורת הפתח, והמשנ"ב (ס"ב) ציין לדבריהם אך לא כתב דעתו בזה. והחזו"א (ס"ב) קי"א סק"ה) כתב שצוה"פ שנעשתה למטרה אחרת, יכולה להיות כשרה אם יחשבו עליה מלפני שבת שתהיה לשם צוה"פ, [למרות שהיא כבר עשויה, ואף כאשר החושב עליה אינו הבעלים]. אבל מבואר מדבריו שאם לא חושבים עליה שתהיה צורת הפתח, אין לה דין צוה"פ. [ועיי' בביאור הלכה (ס"ב) - שהביא שהפס"ג הסתפק האם צוה"פ שנעשתה מאלה צריכה מחשבה, וצ"ע אם כונתו גם בדבר שלא משמש לכניסה כלל, כמו חוטי הטלגרף וברזלים לדפנות]. ולפ"ו כיון שהברזלים נעשו למטרה אחרת, להעמיד את דפנות הסוכה, אין להם דין צוה"פ, ואינם יכולים לפסול את הצוה"פ של העירוב, כל זמן שלא חשבו עליהם לצוה"פ.

למעשה אמר המשיב לאחראי שהדעות קצת חלוקות בין הרבנים, האם לסמוך על השיטות שצוה"פ שנעשתה מאלה, לא נחשבת צוה"פ גם לקולא, או שכמו צריך לחשוש להומרא לשיטות באחרונים שהכשירו אותה. ועיי' בספר בית שמחה שהחמיר וחשש לזה מאוד. לאחר מכן העברנו את השאלה לאחד מרבני העירובים, שהורה שאפשר להקל בזה. וכאמור יש מחמירים. [ויש מקרים שיש צירופים נוספים, כגון שהמסגרת והעמודים אינם סמוכים לקיר כלשהו, וצוה"פ שאינה סמוכה לכותל פסולה לדעת כמה אחרונים].

דין פי תקרה יורד וסותם בתחתית סוכה

שאלה נוספת שהגיעה למוקד, במקרה שהיתה סוכה על ברזלים בקומה גבוהה, ורצו להשתמש בה ליצור דין פי תקרה יורד וסותם כלפי השטח שלמטה ממנה בחצר. שאל השואל האם תקרה כזו כשרה לדין פי תקרה.

מחוסר מקום בגליון, התשובה תבוא בעז"ה בשבוע הבא, ובינתיים ניתן לקוראים לעיין בדין פי תקרה שאינה חלקה.

במאמר המוסגר, שמחנו לקבל תלונה על קיצור הגליון, מהרבה קוראים החפצים ללמוד ולהחכים בני עירובין המעשיים, ומבקשים לחזור לגליון ארוך, עשיר ומגוון, גם אנו מקימים שנוכל להמשיך ולהאריך, ולא חסר שאלות וסיפורים, אולם ל"ע הגליון יוצא במתכונת זו, ויה"ר שיהיה לתועלת, ונוכה להגדיל תורה ולהאדירה.

בדיקת גגות הבולטים מעל הסוכה

לקראת ימי חג הסוכות, רבים מבקשים להשתמש במכשיר המיוחד של העירוב, לדעת עד כמה נמשכת בליטת הגג והסכך הפסול לתוך הסוכה. ומכיון שההשתמשות במכשיר כרוכה בידע ואימון מסוים, אי אפשר לכל אדם לבדוק לבדו. לכן מוקד העירוב יעמיד בעז"ה שליחים שיצאו לאחר יום כיפור, לבדוק בבתים שמעוניינים בכך. הבדיקה בתשלום 30-50 ש"ח.

כמו כן ניתנת הדרכה למעוניינים לעשות עירוב לחצר, כדי לטלטל בשבת חוה"מ מהבית לסוכה שבחצר. [וכן ביו"ט לענין הוצאה שלא לצורך].

המעוניינים ירשמו בטל' 0548483320.

חדש! ניתן לתמוך בטלפון: 03-7630555

ניתן לקבל את העלון במייל כשר, לשלוח בקשה ל- A83320@GMAIL.COM

[דרך אגב יש לציין, שבמקרה זה הברזל היה מידי דק, פחות ממה שרגילים לעשות בצורות פתח כאלו. וראוי להקפיד להשתמש בברזלים עבים כמקובל, כדי שיעמוד זמן רב. לתועלת העוסקים בעירובין, נציין שהעובי המומלץ הוא, פרופיל 40x40 מ"מ, עובי 2 מ"מ].

פירצה אחת בעירוב שהרבים בוקעים בה והעומד מרובה

אמנם במקרה זה הפסול של צורת פתח זו, לא גרמה לפסול לגמרי את העירוב, מפני שהיא פחות מי"אמות, ואפשר לדון בה שהעומד מרובה על הפרוץ. אלא כיון שעוברים בה רבים, אין היתר של עומד מרובה (כמ"ש השו"ע סי' שס"ה ס"ב, ועיי' במשנ"ב בדין רחובות של זמנינו), ולכן מקפידים לעשות בכל המעברים הקטנים צורות פתח. ומ"מ באופן שכל העירוב סגור במחיצות וצוה"פ יש רק פתח אחד שאין בו צורת הפתח, ניתן לדון עומד מרובה למרות שהרבים בוקעים, כמבואר בגמ' (עירובין דף ה:). שכמו שלחי מועיל בצד אחד, [גם במבוי מפולש אם נגדו יש צורת הפתח], כך עומד מרובה מועיל בפתח אחד. אלא שנחלקו הפוסקים האם דין זה נאמר רק בפתח הראשי של המבוי, או גם בפירצה שהרבים בוקעים בה, ובביאור הלכה (שם ד"ה צרך) הביא כמה שיטות ואת דעת הבית מאיר שאוסר, וסיים בצ"ע.

והחזו"א (סי' ס"ה ס"כ ב"א) הכריע כדעת האבן העזר שאינה אוסרת. והוראת הרבנים לכתחילה לתקן בצורת הפתח, כיון שהמשנ"ב נשאר בצ"ע. ובדיעבד אין לפסול את העירוב, ויש להוסיף סיבה נוספת שלא סומכים על דין זה לכתחילה, משום שמשאירים אותו בשביל פירצה שלא הבחינו בה, או כגון זו שהתקלקלה ועדיין לא הספיקו לתקן אותה. וכן יש לנהוג בכל מקום, לעשות צורת הפתח כשרה, בכל מקום שהרבים בוקעים ועוברים בו.

צורת הפתח ארוכה גורמת שהחוט ישקע מראשי העמודים

בשבועות אלו היה הבודק בעיר אחרת בעירוב עירוני, שהחוט היה רפוי, והאמצע של החוט שקע וירד כלפי מטה הרבה מאוד. הבודק ציין שהבעיה שם היתה מחמת שהמרחק בין העמודים היה יותר מחמישים מטר, בזמן שהמרחק המומלץ הוא כשלושים מטר. ולכן הורה להם להוסיף עמוד באמצע. [בתמונה רואים את העמוד שהתקינו באמצע, לפני שהעברו את החוט עליו, וניכר כמה האמצע של החוט שקוע כלפי מטה].

בשבוע האחרון התנדב אחד האברכים לנסוע לאותה עיר, ולקשור חוטים חדשים לעמודים החדשים שהתקינו שם. האברך היה מסור מאוד, ועבד במשך כמה שעות וקשר כארבעים חוטים, שהם למעלה משני קילומטרים מהיקף העירוב.

ברכותינו מסורות לכל העוסקים, בכל מקום ומקום, שיזכו להמשיך בהשקעה בתיקון העירובים, ויגיעו לרמה הכשרה והמהודרת, בלי צורך להקל בדברים שההלכה להחמיר בהם. ויזכו כל העוסקים, וכל המסייעים בממונם, לראות נחת וקדושה מכל יוצאי חלציהם, ויראו ברכה בכל מעשי ידיהם.

מסגרת הסוכה מעל צוה"פ של העירוב

בין השאלות שהגיעו בשבוע האחרון למוקד הטלפוני, היו כבר כמה שאלות שבאו בעקבות עשיית הסוכות. ביום שישי התקשר האחראי באחד העירובים השכונתיים בבית שמש, ושאל שאלה שתתעוררה לו בבדיקת העירוב, והיא מלמדת על העירונות הגדולה של אותו אחראי מסור. באחד המקומות בעירוב יש לו צורת הפתח אחת נמוכה שעומדת בחצר של בית כנסת, וכעת גילה בבדיקת העירוב שבית הכנסת התחיל בהכנה לבניית סוכה גדולה, ועשה באותו מקום מסגרת ברזל שעליה ירכיבו את הדפנות, ואולי גם את מעמדי הסכך. בינתיים יש רק עמודי ברזל, ועליהם שוככות קורות ברזל, והם יוצרים כעין צורת הפתח, שאמנם לא נעשו לשם צורת הפתח, אבל יש להם את כל התנאים ההלכתיים הנדרשים לכך. מתחת לאותם ברזלים עוברת צורת הפתח של העירוב, בכיוון שונה מהברזלים, כלומר הצוה"פ של העירוב עוברת (לדוגמה) ממזרח למערב, והצו"פ שנוצרה בברזלים עוברת מצפון לדרום. שאל האחראי האם כמנצב כזה נפסלת הצוה"פ של העירוב, או לא.

צורת הפתח מתחת צוה"פ

הנהגה בדין צוה"פ מתחת צוה"פ בצורה הנ"ל, כתב השו"ע הלכות (בסוף הספר בהערות לסי' שס"ב דין ע"ט) ששמעו בשם מרן החזו"א ששתיהן פסולות. וההסבר הוא, ע"פ המבואר בחזו"א (סי' ע"ט ס"ק י"ח) שמחיצה שמחלקת באמצע הפתח, פוסלת את צוה"פ, כיון שכל צד נידון לעצמו, ויוצא שבכל צד יש רק חצי צוה"פ. לפי זה גם כאשר יש צוה"פ מתחת צוה"פ, הרי הצוה"פ התחתונה נחשבת מחיצה שמחלקת את הצוה"פ העליונה. וזה טעם לפסול את העליונה. אולם כמו כן ניתן לומר שהעליונה פוסלת את התחתונה, משום שאפשר גם לומר הפוך, שהעליונה היא מחיצה שמחלקת את חלל התחתונה, כיון שדין צוה"פ הוא כאילו כל החלל סתום במחיצה, וזה מחלק גם את הצוה"פ שמתחתיה. אמנם מרן הגר"ח קניבסקי

